

LES SALINES DE CUBELLES

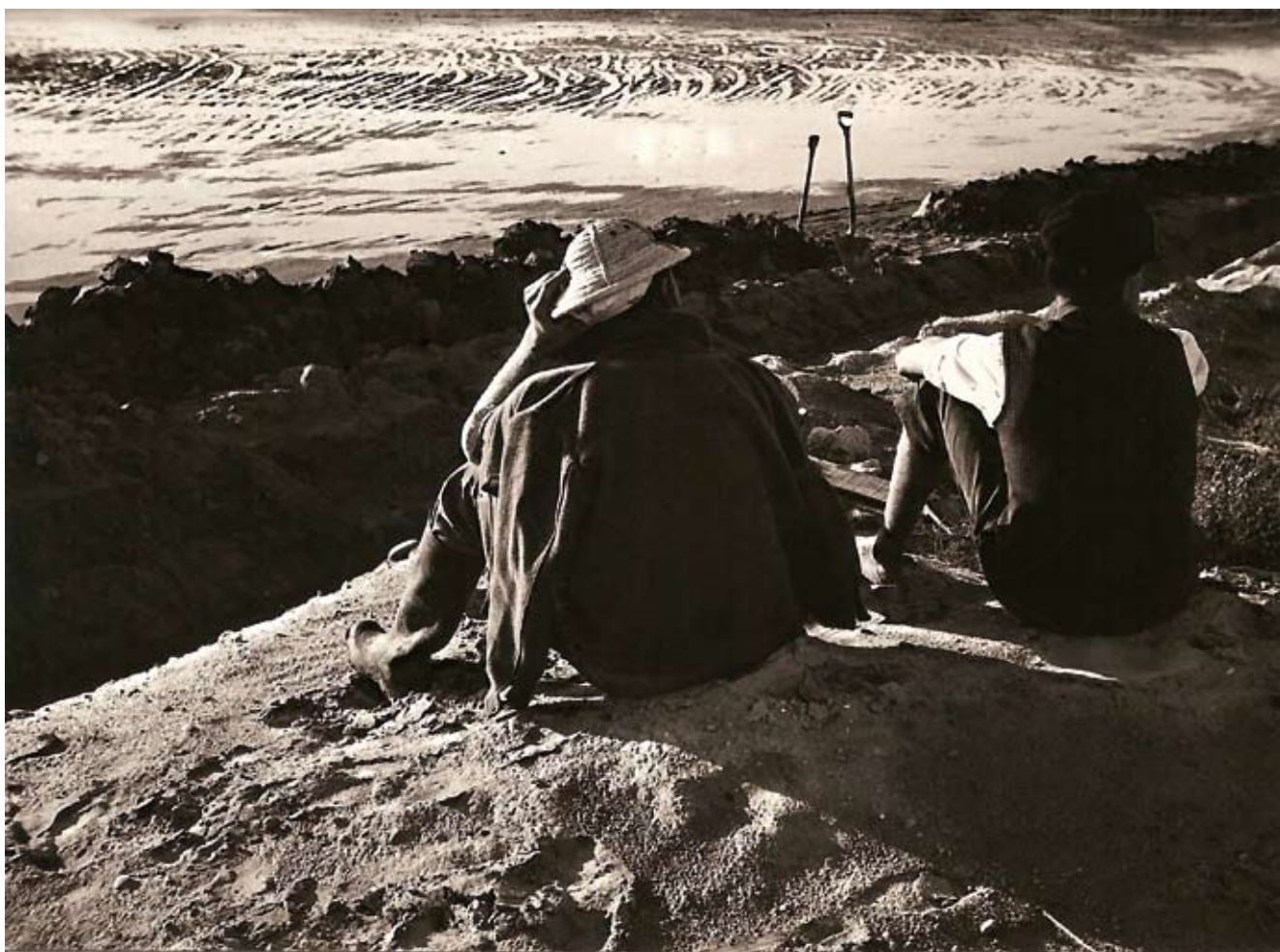
Lolo García - Antoni Pineda
Grup d'estudis Cubellencs "Amics del Castell"

CUBELLES 2009

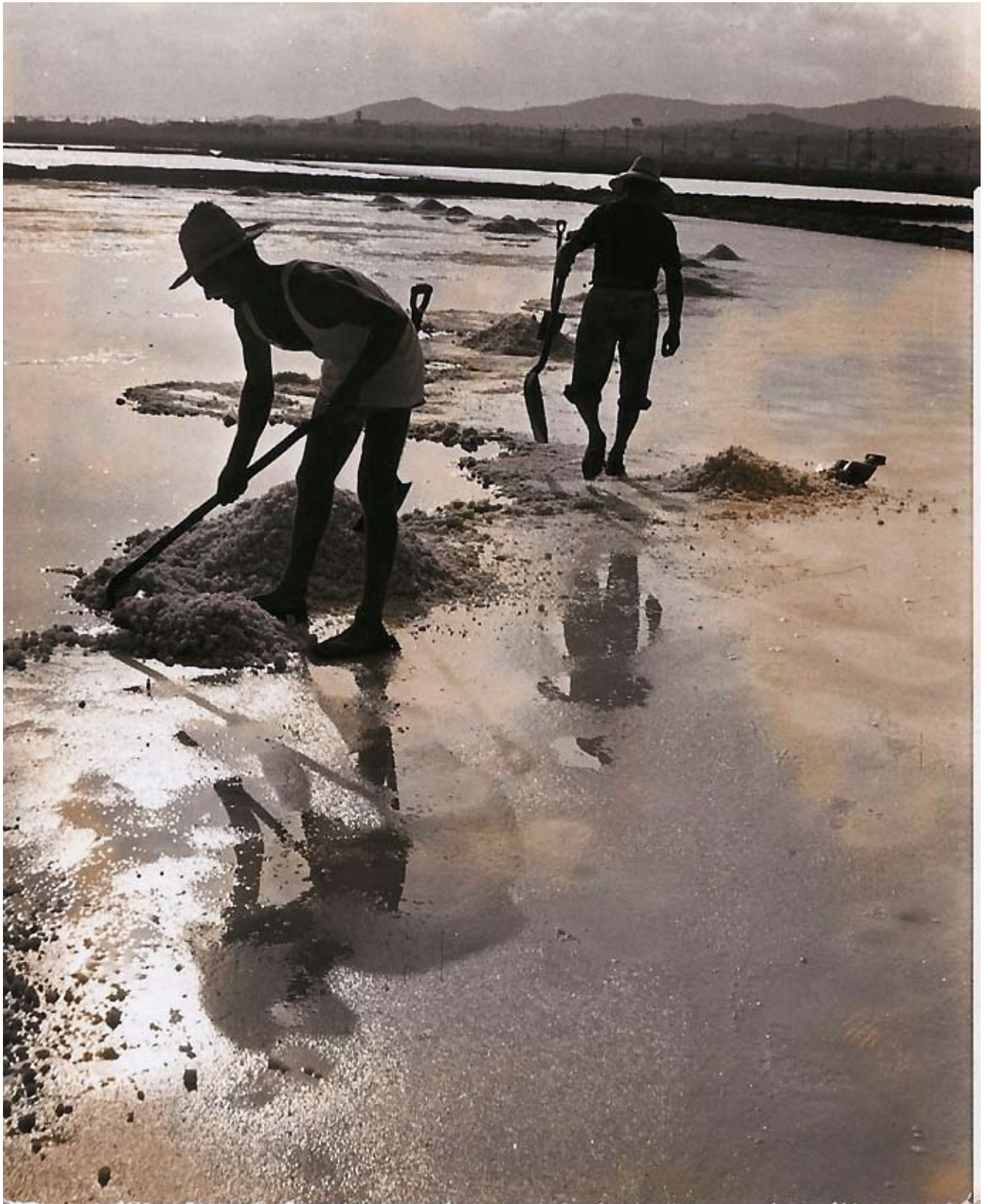

CUBELLES 2009

CUBELLES 2009

CUBELLES 2009

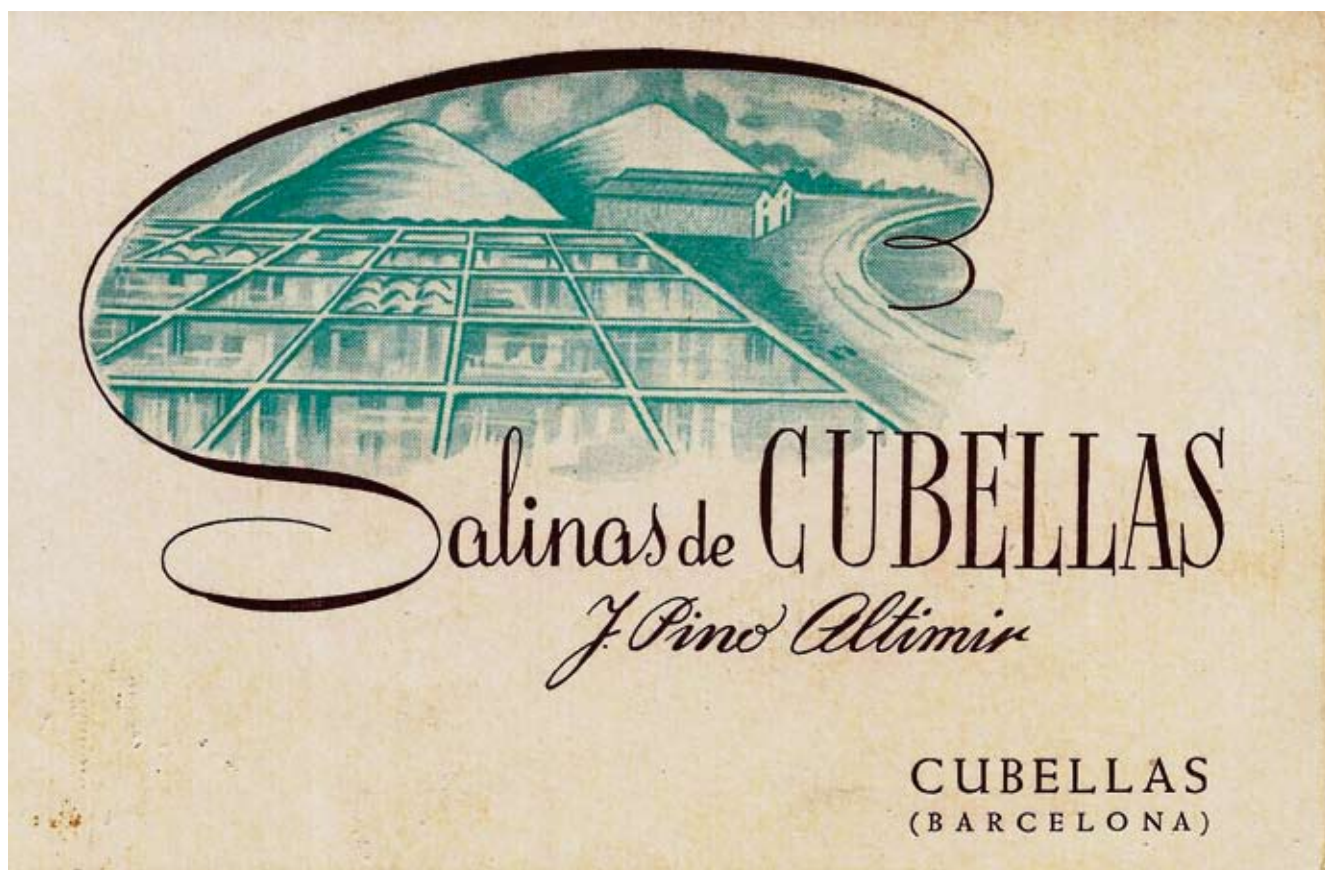

CUBELLES 2009

CUBELLES 2009

LES SALINES DE CUBELLES

El triomf del bàndol franquista a la Guerra Civil (1936-39) va sumir el país en un estat de profunda decadència econòmica dominat per l'autarquia i la inestabilitat. Tot i la precarietat del moment històric, un bon nombre de prohoms inquiets i decidits va fer bona la fama de pioners infatigables de l'empresariat català i ben aviat van sorgir múltiples iniciatives arreu del territori que miraven de recuperar el lideratge industrial que sempre havia caracteritzat Catalunya. També a Cubelles.

Després de mesos de converses, l'Ajuntament de la vila va acordar l'any 1953 l'arrendament d'una parcel·la a Jordi Pino Altimir, emprenedor de Sant Just Desvern que volia posar en marxa unes salines

marítimes. Es tractava d'un terrenys situats al Prat de Cubelles de poc més de 26 hectàrees i que, fins aleshores, només havien estat freqüentats per recol·lectors de joncs, caçadors d'ànecs i uns empresaris valencians que van estar estudiant la possibilitat d'ubicar-hi una plantació d'arròs. Jordi Pino, que ja tenia antecedents familiars en el negoci, va decidir-se per aquest espai en part també pels consells d'Isidre Gómez, el primer cubellenc que va conèixer a la seva arribada a la vila.

Les negociacions, però, no van ser fàcils. Inicialment, l'Ajuntament va demanar un preu de 4.000 pessetes per hectàrea, el que suposava una inversió total de 104.000 pessetes. Jordi Pino va replicar amb

una oferta de 2.500 pessetes per hectàrea i, després d'un intens estira-i-arronsa, l'acord final va quedar fixat en 2.700 pessetes per hectàrea, o bé una quantitat total de 70.000 pessetes. La compra-venda encara es va fer gruar ja que els terrenys pertanyien també a l'Estat i la llei establí que, primer, s'havia de modificar la seva qualificació de comunal a patrimonial i, després, la finca s'havia de concursar mitjançant subhasta pública. Mentre es va allargar tot aquest procés, el consistori va decidir cedir els terrenys a Jordi Pino en règim de lloguer durant deu anys al preu de 500 pessetes anuals, restant el dret de cacera a favor de l'Ajuntament. L'acord es va prendre per unanimitat el 12 d'abril de 1953.

El ministeri de Governació va permetre la venda definitiva el maig de 1955 a raó d'un preu total de 71.165,80 pessetes, una xifra considerable per a Cubelles atès que el pressupost d'aquell mateix any era de 94.440,16 pessetes. Els diners van caure de meravella ja que es van va esmerçar per arreglar la casa consistorial.

Primeres feines

Mentre es tramitaven tots els permisos, Pino va situar al capdavant de l'explotació dos antics treballadors seus, Francisco Criado Acosta i Manel Martínez Soler, a qui havia conegut a Alacant i que ràpidament va ser batejat al poble amb el sobrenom de Manolo el de les Salines. Els primers anys, fins a 1956, la seva feina consistia en construir les basses,

que abastaven en total una quinzena d'hectàrees. Fins el 1963, la collita de sal de Cubelles va donar feina a nombrosos veïns i temporers de les rodalies que treballaven durant els mesos d'estiu, per empalmar posteriorment amb la recollida de la vinya. Gent de tot arreu i, fins i tot, una colònia de tortosins que s'allotjaven a les masies de Mas Guineu i Mas Peirot.

Durant la resta de l'any, els dos empleats fixes es dedicaven a netejar i mantenir en bon estat el quilòmetre llarg de què constaven els terrenys. La tasca era molt dura atès que el terra era pantanós i amb nombroses zones de desnivell. A més, els dos treballadors havien de matar el jonc ofegant-lo amb aigua, ja que simplement segant-lo no aconseguien acabar amb ell.

Just al límit de Cunit, a l'alçada del Torrent d'en Pedro, unes bombes hidràuliques en posició vertical xuclaven l'aigua del mar mitjançant una canonada i la feien córrer fins entrar-la a les salines, omplint una primera bassa —cada una de gairebé una hectàrea— uns catorze centímetres de profunditat. Mitjançant un procés de decantació, anaven passant l'aigua d'una bassa a una altra fins que arribava als vuit centímetres d'alçada i, per l'efecte del sol, cristal·litzava i agafava el seu punt perfecte de grau, situat en els 25°, segons marcaven els termòmetres dels saliners, coneguts com a pesasals.

Aleshores, els treballadors tanquen comportes, expulsaven la poca aigua que encara no s'havia evaporat i recollien la sal acumulada.

Els saliners es movien habitualment descalços, carregats d'eines i portant carretons per un carril central que travessava totes les basses. Amb aquestes condicions de treball, la sal provocava moltes ferides entre les pells més sensibles, de manera que a la setmana de començar la feina, de la quinzena de temporers contractats, sempre n'hi havia un parell que havien d'abandonar.

Feina rudimentària

La sorra anava desgastant les turbines del motor de les bombes i, a més, les onades arrossegaven sovint els tubs condicionats per a la presa d'aigua, de manera que els treballadors havien d'entrar contínuament a dins del mar vestits. Els refredats eren freqüents i complicats de curar, raó per la qual

sempre hi havia una foguera encesa per desvestir-se ràpidament i escalfar-se a la seva vora.

Durant els primers anys la feina era completament manual i les tones que produïa cada bassa s'havien d'aplegar amb rapidesa perquè si plovia, l'aigua dolça del xàfec desfeia tota la sal. Un cop apilada, però, es formava una capa natural molt compacta que evitava que es perdés encara que caigués una tempesta. El principal problema aleshores era el temporal de llevant, que l'any 1958 es va emportar més de 1.000 tones de sal. En una altra ocasió, fins i tot, va arrasar amb una pila amuntegada al costat mateix de la via del tren.

L'aigua dolça del subsòl també reduïa ostensiblement la producció ja que a

la nit pujava i es menjava l'aigua salada. De fet, les salines estaven pensades perquè generessin cada any entre 3.000 i 4.000 tones, però les quantitats sempre van ser molt més petites. L'any 1957, per exemple, van oscil·lar entre 300 i 400 tones; el 1958, 2.000 tones, i el 1959, unes 1.500.

Els primers anys, la sal, que es comercialitzava sota a marca Jo-Pi, es distribuïa principalment a indústries com Pirelli de Vilanova i la Geltrú i Productos Agma, una empresa de Vilafranca del Penedès, que es dedicava al món dels aluminis. L'encarregat de transportar-la i distribuir-la era en Josep Marsé, qui, en ocasions, també adquiria la producció de tot un any.

Tot i que al començament es venia granulada, la construcció d'un molí

només dos anys després de la posada en marxa de les salines va permetre fer una passa endavant i vendre la sal fina i empaquetada, augmentant així la competència sobre Sal Costa, l'única empresa de la zona que es dedicava al mateix negoci. A més, Jo-Pi va poder ampliar la seva quota de mercat incorporant la venda al detall i als forns mercès als saquets d'un quilo que s'encarregaven d'empaquetar les dones dels treballadors fixes i l'Antoni Villalta, l'escrivent de l'empresa que desdoblava la seva feina quan la producció així ho exigia.

Amb l'inici de la dècada dels 60, les vuit basses on cristal·litzava l'aigua es van pavimentar i es va alleugerir el treball manual dels empleats, que fins aleshores havien de batallar amb el fang i anar amb molt de compte de

no embrutar la sal. El negoci es va anar modernitzant i poc després la direcció va comprar un tractor amb pala que va facilitar enormement la recol·lecció del producte. La gran extensió de terreny que restava al marge de l'explotació de sal i el descens de feina que va comportar la mecanització del procés va animar el propietari Jordi Pino a encetar una nova activitat paral·lela a les salines: la construcció de bigues i prefabricats de formigó. Els anys 1961 i 1962 encara es van alternar les dues activitats econòmiques, malgrat que a partir de l'any següent, ja es va anar abandonant la producció de sal.

El boom turístic que començava a experimentar la població va multiplicar el nombre de cases i apartaments per a estiuiejants a la zona i, en con-

seqüència, la demanda de materials per a la construcció. Entre finals de 1967 i començaments de 1968, la fàbrica es va anar especialitzant en el terratzo, tot i que sense deixar de banda les bigues. Les naus alçades a tocar de la via del tren constaven de sis grans panels de comandament, els forns on se secaven al vapor les rajoles, la secció d'empaquetament i els magatzems. L'automatització del sistema de producció permetia facturar una mitjana de 3.000 metres de terratzo al dia.

El negoci de les salines i els prefabricats, però, van coincidir durant pocs anys ja que el bon ritme dels materials de la construcció va fer que aquesta activitat s'acabés imposant sobre l'extracció de sal. Els primers anys, els blocs i revoltos es va fer a l'aire

lliure, mentre es construïen les naus que acabarien albergant la fàbrica de bigues, primer, i de terratzo, després.

Posteriorment, la construcció de la Tèrmica va afectar la part dels terrenys on estava ubicada la part principal de les salines, amb el molí, les bombes i la zona d'apilonament al capdavant. Jordi Pino va negociar amb els responsables de la central que la terra extreta durant la construcció de la planta s'utilitzés per aplanar les salines. L'acord va permetre que, després d'un temps sense activitat, el 1979 s'impulsés la creació d'un càmping, que va ser estrenat només un any després i que va tenir una vida de vint anys. Amb l'arribada del segle XXI i la redacció del pla parcial de la zona, l'activitat de lleure va arribar a la seva fi i els terrenys van acabar urbanitzats. Això sí, tant el càmping com la zona residencial sempre han conservat un nom que al llarg del temps ha anat íntimament lligat a la història de Cubelles, el nom de les Salines.

verses hectàrees de què constaven les basses. La feina dura i monòtona es va veure alterada un dia que un tren va colpejar per la part del darrere un cotxe que travessava pel pas a nivell situat a l'alçada de les salines. L'Enrique Garcia va saltar com un llamp sobre la seva bicicleta i, descalç, va pedalar a ritme frenètic en busca del doctor Dàrius Huguet, el metge del poble. En arribar a la seva consulta, el noi va ser el primer en ser atès ja que duia tots els peus nafrats. El sanitari va carregar tot de material a la furgoneta d'en Josep Maria Batet (nomenat alcalde només uns mesos després) i es va dirigir cap a les salines, on la parella que conduïa el vehicle havia patit una forta commoció en sortir disparats i estavellar-se amb un cartell d'informació ferroviari. Afortunadament, tot va quedar en un ensurt i els accidentats, un matrimoni de Sabadell que havia anat a passar el dia a la platja, va resultar il·lès.

d'adquirir els terrenys adjacents, els empresaris van estar fent unes proves a les salines mateix. Els resultats van ser del tot satisfactoris i van suposar la creació de Cubelles Industrial, S.A. La fàbrica obtenia entre 40 i 50 grams de brom per cada tona d'aigua extreta. La maquinària, composta de dues estacions transformadores de 25.000 volts, treballava les vint-i-quatre hores del dia per generar dos tipus de bromur: el sòdic i el potàssic. Principalment es destinaven a aplicacions químiques, com oxidants i cosmètics, productes farmacèutics, fotogràfics i, sobretot, per al llevat del pa, una pràctica habitual arreu d'Europa en aquella època. Quan el règim franquista va prohibir aquest ús, la indústria va perdre una part important del seu mercat i els seus responsables van decantar-se per la producció de colorants a les seves fàbriques de Móra la Nova i Santa Coloma de Gramanet.

Aparatós accident de tren

La compactació de les basses no era suficient per evitar que els fluxos fluvials subterranis no s'emportessin a la nit l'aigua del mar estancada. La gran quantitat de producció que es perdia cada temporada va portar Jordi Pino a pavimentar les basses on cristal·litzava la sal. Del total de 23 de què constaven les salines, es van asfaltar vuit de forma completament manual. Manel Martínez va comptar amb l'ajuda d'Enrique Garcia, un jove andalús de 15 anys arrelat des de ben petit a Vilanova i la Geltrú i que, posteriorment, acabaria fixant la seva residència definitiva a Cubelles. Durant els primers mesos de 1960, tots dos van passar jornades interminables pavimentant manualment les di-

La fàbrica de brom

Relacionada sovint amb les salines, malgrat que sense cap vincle empresarial, al costat mateix de les basses s'alçava una controvertida fàbrica de brom. La seva constitució com a Societat Anònima és de 1962 i la primera matrícula industrial de què es té constància a Cubelles és del 1967; tot i així, en un article aparegut al diari Tele/eXpres del 19 d'agost de 1971, es comenta que la seva activitat va començar una mica abans, cap a finals de la dècada dels 50. Els seus impulsors, els propietaris de Matèries Colorants Manuel Vilaseca de Santa Coloma de Gramanet, van decidir-se per aquest indret de la costa ja que aprofitaven l'aigua utilitzada prèviament per les salines, molt saturada de bromur. D'aquesta manera, s'estalviaven una part de la feina i augmentaven la rendibilitat. Abans

Bibliografia

-MARTÍNEZ, Xavier i VIDAL, Joan. *Els anys de la postguerra i l'auge turístic a Cubelles (1939-1970). De la repressió a l'especulació.* Ajuntament de Cubelles. Cubelles 2009.

-Tele/eXpres. Any VIII, núm. 2.156 (19-8-1971).

-Arxiu Històric Municipal Cubelles (*Llibre d'actes 1900, 1902, 1952, 1953, 1954*).

-Arxiu personal Antoni Pineda.

Agraïments

-Manel Martínez, José Manuel Martínez, Antoni Villalta, Montse Vilaseca, Joan Vidal, Enrique Garcia, Laia Estalella i tots els Amics del Castell.

JULIOL 2009

Amics del Castell